

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(міжфакультетська вибіркова навчальна дисципліна)

Фінансова грамотність

Розробник Людмила КАПАСВА, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент

Полтава 2023 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Фінансова грамотність
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Міжфакультетська вибіркова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Капаєва Людмила, кандидат економічних наук, доцент <i>Контакти:</i> ауд. 12 (приміщення деканату обліку та фінансів) <i>e-mail:</i> liudmyla.kapaieva@pdaa.edu.ua , тел.. 050-32-77-840, https://www.pdau.edu.ua/people/kapayeva-lyudmyla-mykolayivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень (крім спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування), Другий (магістерський) рівень для галузі знань 21 Ветеринарна медицина
Спеціальність	035 Філологія <i>ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська;</i> 051 Економіка <i>ОПП Економіка підприємства;</i> 052 Політологія <i>ОПП Політологія;</i> 071 Облік і оподаткування <i>ОПП Облік і оподаткування;</i> 073 Менеджмент <i>ОПП Менеджмент підприємства;</i> 075 Маркетинг <i>ОПП Маркетинг;</i> 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність <i>ОПП Підприємництво;</i> 081 Право <i>ОПП Правознавство;</i> 101 Екологія <i>ОПП Екологія;</i> 126 Інформаційні системи та технології <i>ОПП Інформаційні управляючі системи;</i> 133 Галузеве машинобудування <i>ОПП Машини та обладнання сільськогосподарського виробництва;</i> 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка <i>ОПП Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка;</i> 162 Біотехнології та біоінженерія <i>ОПП Біотехнології та біоінженерія;</i> 181 Харчові технології <i>ОПП Харчові технології;</i> 192 Будівництво та цивільна інженерія <i>ОПП Сільськогосподарське будівництво;</i> 193 Геодезія та землеустрій <i>ОПП Геодезія та землеустрій;</i> 201 Агрономія <i>ОПП Агрономія;</i> 202 Захист і карантин рослин <i>ОПП Захист і карантин рослин;</i> 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва <i>ОПП Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва;</i>

	208 Агроінженерія <i>ОПП Технології і засоби механізації сільськогосподарського виробництва</i> ; 242 Туризм <i>ОПП Туризм</i> ; 274 Автомобільний транспорт <i>ОПП Автомобільний транспорт</i> ; 281 Публічне управління та адміністрування <i>ОПП Місцеве самоврядування</i> ; 292 Міжнародні економічні відносини <i>ОПП Міжнародні економічні відносини</i> ; 211 Ветеринарна медицина <i>ОПП Ветеринарна медицина</i> ; 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза <i>ОПП Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Філософія

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування в здобувачів вищої освіти знань основ фінансової грамотності і підвищення їхнього рівня фінансової культури.

Основні завдання навчальної дисципліни: розвинути в здобувачів вищої освіти критичне та системне мислення з фінансових питань, здатність логічно обґрунтовувати позицію, уміння оцінювати ризики та приймати рішення щодо управління своїми фінансами.

Компетентності:

Загальні:

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, вміння виявляти, формулювати та вирішувати проблеми.

ЗК 17. Уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отримані знання.

ЗК 19. Здатність приймати ефективні фінансові рішення з урахуванням динамічних змін зовнішнього середовища.

Результати навчання:

РН 17. Уміти ефективно застосовувати теоретико-методичний та управлінський інструментарій для вирішення практичних завдань, володіти належним рівнем фінансової культури, раціоналізації фінансової поведінки та професійного зростання.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Сутність грошей.	15	2	2	11
Тема 2. Особисті фінанси.	15	4	4	7
Тема 3. Фінансова система та фінансові послуги.	15	4	2	9
Тема 4. Заощадження та інвестиції.	15	2	2	11
Тема 5. Запозичення та кредит.	15	2	2	11
Тема 6. Фінансова безпека.	15	2	2	11
Усього годин	90	16	14	60

Оцінювання результатів навчання

Форми контролю результатів навчання

Результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	
РН 17	24	18	18	40	100
Разом	24	18	18	40	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назви тем	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				
	Виконання практичних завдань	Завдання самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	Разом
Тема 1. Сутність грошей.	4	3	3	-	10
Тема 2. Особисті фінанси.	4	3	3	-	10
Тема 3. Фінансова система та фінансові послуги.	4	3	3	20	30
Тема 4. Заощадження та інвестиції.	4	3	3	-	10
Тема 5. Запозичення та кредит.	4	3	3	-	10
Тема 6. Фінансова безпека.	4	3	3	20	30
Разом	24	18	18	40	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 90 год.

Кількість кредитів – 3.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувачі вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої/міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визнання та пере зарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансфертної системи. Організаційні процеси навчання за програми академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність грошей.

Гроші та їх еволюція. Виникнення і розвиток товарно-грошових відносин. Форми грошей в обігу. Функції грошей та основні правила користування грошима. Майбутнє грошей.

Тема 2. Особисті фінанси.

Фінансова культура та її значення для розвитку суспільства. Сутність фінансових відносин. Добробут, багатство, бідність, «замкнене коло бідності».

Зайнятість і підприємництво. Форми зайнятості. Порядок формування винагороди. Безперервність покращення професійних знань і навичок. Побудова кар'єри.

Фінансове планування. Фінансові цілі. Методи фінансового планування. Ухвалення фінансових рішень.

Поняття та класифікація надходжень. Характеристика окремих видів надходжень. Надходження та податки.

Суть і причини виникнення видатків. Види та характеристика окремих видатків. Видатки і інфляція.

Складання сімейного бюджету. Мета обліку та прогнозування надходжень і видатків. Види особистого (сімейного) бюджету.

Сутність податків та їх види. Податки на споживання. Податки на доходи. Податки на майно.

Тема 3. Фінансова система та фінансові послуги.

Фінансова система та канали руху коштів. Фінансові посередники та фінансові послуги. Ринки капіталу та ринок грошей. Регулювання діяльності фінансових посередників.

Банки та банківські послуги. Банки та банківська система. Банківська система сучасної України.

Види банківських послуг. Чинники вибору надійної банківської установи. Поточні рахунки. Платіжні картки. Комісії за відкриття та користування поточним рахунком. Контроль за операціями та залишком на рахунку.

Платежі та платіжні системи. Платежі з використанням готівки. Безготівкові платежі. Інтернет-банкінг. Мобільний гаманець. Платежі з використанням електронних грошей. Призначення платіжних систем. Карткові платіжні системи. Міжнародні банківські платежі.

Сутність валюти. Конвертованість валют і золотовалютні резерви. Валютний курс і валютний ринок.

Небанківські фінансові установи: ломбарди, кредитні спілки, фінансові компанії, лізингові компанії.

Тема 4. Заощадження та інвестиції.

Заощадження та їх джерела. Форми заощаджень, інвестиції та інфляція. Зміна вартості грошей у часі.

Депозит і його види. Особливості процентних ставок за депозитами. Гарантування банківських вкладів. Банківські депозити: правила успішного розміщення коштів.

Інвестиції: сутність та призначення. Цінні папери та їх види. Можливості отримання доходу від операцій з акціями та облігаціями. Особливості функціонування ринків капіталу та їх учасники. Стратегія та ризики інвестування. Альтернативні види інвестицій.

Пенсії. Структура та особливості пенсійної системи в Україні. Солідарні пенсійна система. Накопичувальна пенсійна система. Система недержавного пенсійного

забезпечення.

Тема 5. *Запозичення та кредит.*

Сутність і виникнення кредиту. Кредити для споживачів і підприємств. Причини для позики та контроль за рівнем заборгованості.

Вартість кредиту. Проценти та номінальна процентна ставка. Комісії за кредитом. Загальні витрати за споживчим кредитом і реальна річна процентна ставка. Платежі за послуги інших, пов'язаних з кредитом, осіб. Методи виплати кредиту.

Обґрунтування кредиту та вибір кредитодавця. Паспорт споживчого кредиту. Кредитоспроможність і кредитна історія. Кредитний договір. Зміна умов договору, відмова від договору та дострокове повернення кредиту. Відповідальність позичальника у випадку порушень договору.

Кредитні продукти для споживачів. Кредит по будь-які потреби без застави. Кредит від ломбарду під заклад певного майна. Кредит на придбання побутової техніки чи інших товарів. Кредитна картка. Кредит на придбання транспортного засобу з передачею його в заставу. Іпотечний кредит. Розв'язання можливих конфліктних ситуацій при запозиченнях. Основні кредитні продукти для юридичних осіб.

Тема 6. *Фінансова безпека.*

Типи ризиків та управління ними. Поняття та види ризиків. Схильність до ризику. Етапи та способи управління ризиками.

Страховання: зародження і розвиток. Потреба в страхуванні та особливості страхової діяльності. Учасники страхових відносин. Форми страхування. Умови та правила страхування.

Види страхування. Особисте страхування. Страхування відповідальності. Страхування майна. Перспективні форми страхування в Україні.

Фінансова безпека та шахрайство. Фінансове шахрайство. Фізична крадіжка персональних даних. Шахрайство в онлайн. Крадіжки персональних даних за допомогою соціальної інженерії. Інші різновиди шахрайства. Фінансові піраміди.

Захист споживачів фінансових послуг. Базові правила та обов'язки споживача фінансових послуг. Можливі ознаки фінансової послуги.

Політика виставлення балів

Форма, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання вправ на практичних заняттях (діапазон 0-4 бали):

4 бали	правильне виконання;
3 бали	в цілому правильне виконання;
2 бали	неповне виконання з значною кількістю помилок;
1 бал	виконання задовольняє мінімальні критерії, студент робить принципові помилки;
0 балів	студент не виконав завдання, що не дає можливість оцінити наявність здобутих результатів навчання

- виконання завдань самостійної роботи – діапазон 0-3 бали:

3 бали	в цілому правильне виконання, з незначною кількістю помилок;
2 бали	неповне виконання з значною кількістю помилок;
1 бал	виконання задовольняє мінімальні критерії, студент робить принципові помилки;
0 балів	студент не виконав завдання, що не дає можливість оцінити наявність здобутих результатів навчання

- опитування (діапазон 0-3 бали):

3 бали	здобувач вищої освіти надав неповну відповідь;
2 бали	здобувач вищої освіти надав часткову відповідь;
1 бал	здобувач вищої освіти надав мінімальну відповідь;
0 балів	здобувач вищої освіти не надав відповідь, що не дає можливість оцінити формування ним відповідних компетентностей та набуття програмних результатів навчання

- розв'язування тестів (діапазон 0-20 балів (0-18 для заочної форми навчання) – оцінюється за питомою вагою наданих вірних відповідей шляхом тестування на онлайн-платформі MOODLE).

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за 4-х бальною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Незараховано
0-34	F	

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Фінанси: експрес курс: навч. посібник / І. С. Волохова, Н. А. Шикіна, О. Г. Волкова та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової. Харків: ПромАрт, 2018. 262 с.

2. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: Навчальний посібник. / Керівники авторських колективів: від Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» Т.С. Грищенко, Ю.В. Вітка; від ДВНЗ «Університет банківської справи» Т.О. Смовженко, А.Я. Кузнецова. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 272 с.

3. Фінансово-економічна грамотність: підручник: у 2-х ч. / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. В. Димченко. Київ: Кондор, 2017. Ч. 1: Основи національної економіки, економіки регіонів та фінансової системи України. 1024 с.

4. Фінансово-економічна грамотність: підручник: у 2-х ч. / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. В. Димченко. Київ : Кондор, 2018. Ч. 2: Банківська система України, загальні поняття про облік, аудит та економічний аналіз в умовах ринкової економіки. 400 с.

Допоміжні

1. Волохова І.С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. Фінанси: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, ТОВ «Пром-Арт», 2018. 263 с.

2. Горох О.В. Фінанси: навч. посіб. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2021. 190 с. - URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2582>

3. Програма розвитку фінансового сектору (USAID / FINER-II) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://finrep.kiev.ua/structure/finedu/general_ua.php.

4. Світ фінансів: наук.-допом. бібліогр. покажчик / [упоряд. Т. П. Фесун] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. Київ, 2021. 226 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/37013/1/Finansy.pdf>

5. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу; пер. з англ. К. Діса. Київ:

Наш формат, 2017. 380 с.

6. Фінанси : підруч. / Юхимнко П.І., Бойко С. В., Голубка С.М. та ін. ; за наук. ред. П.І. Юхименка, С.В. Бойко. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 416 с.

7. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В. Ливдар. Львів: Вид-во «Простір», 2018. 298 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України : bank.gov.ua.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України : minfin.gov.ua.
3. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України: sts.gov.ua.
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України: pfu.gov.ua.
5. Сайт «Ціна держави»: <https://cost.ua/about>
6. Онлайн-видання ФІНГВІН: <https://www.finguin.guru>